

Posudek oponenta diplomové práce

Název práce: Akvinský a Suárez o svobodné vůli

Student: Kristýna Straková

Studijní obor: Filosofie

Téma práce, které si autorka zvolila, je bezpochyby vysoce významné a aktuální, ale zároveň velmi často popisované a promyšlené. Diplomová práce by měla představovat aspoň do jisté míry originální příspěvek, jak se s vybraným tématem vyrovnat. Zde jde o snahu srovnat pozice Tomáše Akvinského a Francisca Suáreze a obě je pak konfrontovat s dosti odlišným chápáním svobody u Thomase Hobbesa jako jakési alternativy obou srovnávaných autorů.

Autorka postupuje systematicky od definice základních pojmů a srovnání nejvýznamnějších koncepcí vztahu svobody a determinismu. Na několika stranách prezentuje historický vývoj chápání svobody vůle od antiky do renesance, což je období vymezené volbou autorů, jimž se práce věnuje. Ten lze v zásadě pokládat za přijatelný, ale bohužel je koncipován výlučně na základě sekundární literatury (hlavně *Stanford Encyclopedia of Philosophy*). Zde poněkud opomíjí nejzajímavější linie sporů týkajících se svobody vůle (letmo zmiňuje neshodu týkající se vztahu rozumu a vůle mezi tomistickým a scotistickým pojetím – téma je poté rozpracováno podrobněji v dalším textu) a poněkud zjednodušeně opakovaně konstatuje, že ten či onen autor uznával svobodu vůle (což např. u středověkých autorů není nic neobvyklého).

Svobodu chápe jako vládu nad sebou samým (popisovanou za použití mírného anglicismu jako „kontrolu nad vlastními činy“). Takový přístup ke svobodě je mnohem rozumnější než definice pomocí množství alternativ, neboť ty představují nahodilý prvek, který míru svobody zásadně nedefinuje.

Určitou výhradu bych měl ke kap. 1.3.3, kde se mluví o determinismu jako o stanovisku, podle nějž „neexistuje nic jako svobodná vůle“, ale o několik řádků dál se uvádí, že kompatibilismus umožňuje koexistenci determinismu a svobody (a opakuje se to i v souhrnu v kap. 1.4). Nebylo by lépe rozlišovat *determinismus* jako obecné konstatování provázanosti dějů a *tvrdý determinismus* jako krajní variantu determinismu rušící svobodu? V kompatibilismu se totiž uznává, že jsou děje kauzálně provázané, ale svobodu chápe jako svého druhu první příčinu určitého typu.

V kapitole 2 se autorka snaží zachytit co nejlépe stanovisko Tomáše Akvinského. Je třeba ocenit, že se neomezuje pouze na texty ze Sumy, ale zkoumá i jiné jeho spisy, přičemž Sumu cituje latinsky (není jasné, proč latinu bere z www.cormierop.cz a češtinu ze summa.op.cz, když jsou oba jazyky na druhém zmíněném místě vedle sebe) a u ostatních děl vychází jak z latiny, tak z jejich českých nebo anglických překladů (jako autora českého překladu *Kompendia teologie* mě samozřejmě mrzí, že jej autorka nepoužila a místo něj odkazuje na

překlad do angličtiny, ale to jí samozřejmě odpouštím). Pozornost věnuje vztahu rozumu a vůle a celé řadě detailů popisujících kauzalitu ve vztahu intelektu a vůle.

V kapitole 3 se pak autorka věnuje s podobnou pečlivostí, jakou vidíme v předchozí kapitole, Suárezovu pojetí svobody. Uvádí celou řadu děl, kde se jezuitský filosof svobodě věnuje, nicméně autorka vychází především z jeho 19. metafyzické disputace, na kterou odkazuje v anglickém překladu. V souladu s obvyklými výklady chápe Suáreze jako myslitele inklinujícího k libertarianismu. Ve srovnání s Tomášem je u něj tedy větší důraz na svobodu, což odpovídá i tradičním inklinacím tomistické a jezuitské scholastiky v raném novověku.

Čtvrtá kapitola představuje myšlení Thomase Hobbesa s ohledem na svobodu a determinismus. Zde se domnívám, že autorka sice často Hobbesa cituje, ale přímý doklad jeho determinismu nepředkládá. Např. na s. 52 (pozn. 187) je třeba říci, že Hobbesův citát není dokladem předchozí věty autorky. To, že se pojmy rodí ze smyslů, je teze nejen deterministů, ale i řady nedeterministických autorů.

Objasnění podstaty Hobbesova determinismu a jemu neodporující koncepce svobody najdeme až v závěru páté kapitoly, která všechny myslitele srovnává.

Práce je sepsána pečlivě a srozumitelně. Překlepy jsou spíš výjimečnou záležitostí, např. s. 9, řádek 5, nebo nadpis 5.1. K obhajobě bych měl jednu otázku a následně několik drobných připomínek pro autorku práce, které není třeba při obhajobě řešit.

- Na s. 9 se uvádí, že se epikurejci domnívali, že vůle determinována není. Jak se to slučuje s epikurejským atomistickým chápáním reality?
- s. 10, konec 2. odstavce – nepokládám za vhodné překládat *appetitus* jako *apetit*.
- s. 17 (pozn. 46) – je třeba dokládat poznámkou, že byl Tomáš „skvělý učitel“, což není nijak zpochybňováno, zvláště když tato jeho kvalita nijak nesouvisí s tématem práce?
- s. 22 (3. řádek od konce) uvádí známou větu „Nic není v intelektu...“ jako přímou citaci a zdá se, že se jí týká následně uváděná poznámka 78. Na citovaném místě Sumy se však daná věta nenachází. Je to věta z *De veritate* q. 2, a. 3, arg. 19.

Přes určité dílčí výhrady pokládám práci za zdařilou. Autorka bezpochyby prokázala schopnost interpretace náročných textů a samostatný přístup promýšlející jednotlivé pozice, jejich shody a rozdíly. Práci doporučuji k obhajobě.

V Českých Budějovicích, 12. 5. 2023

Tomáš Machula